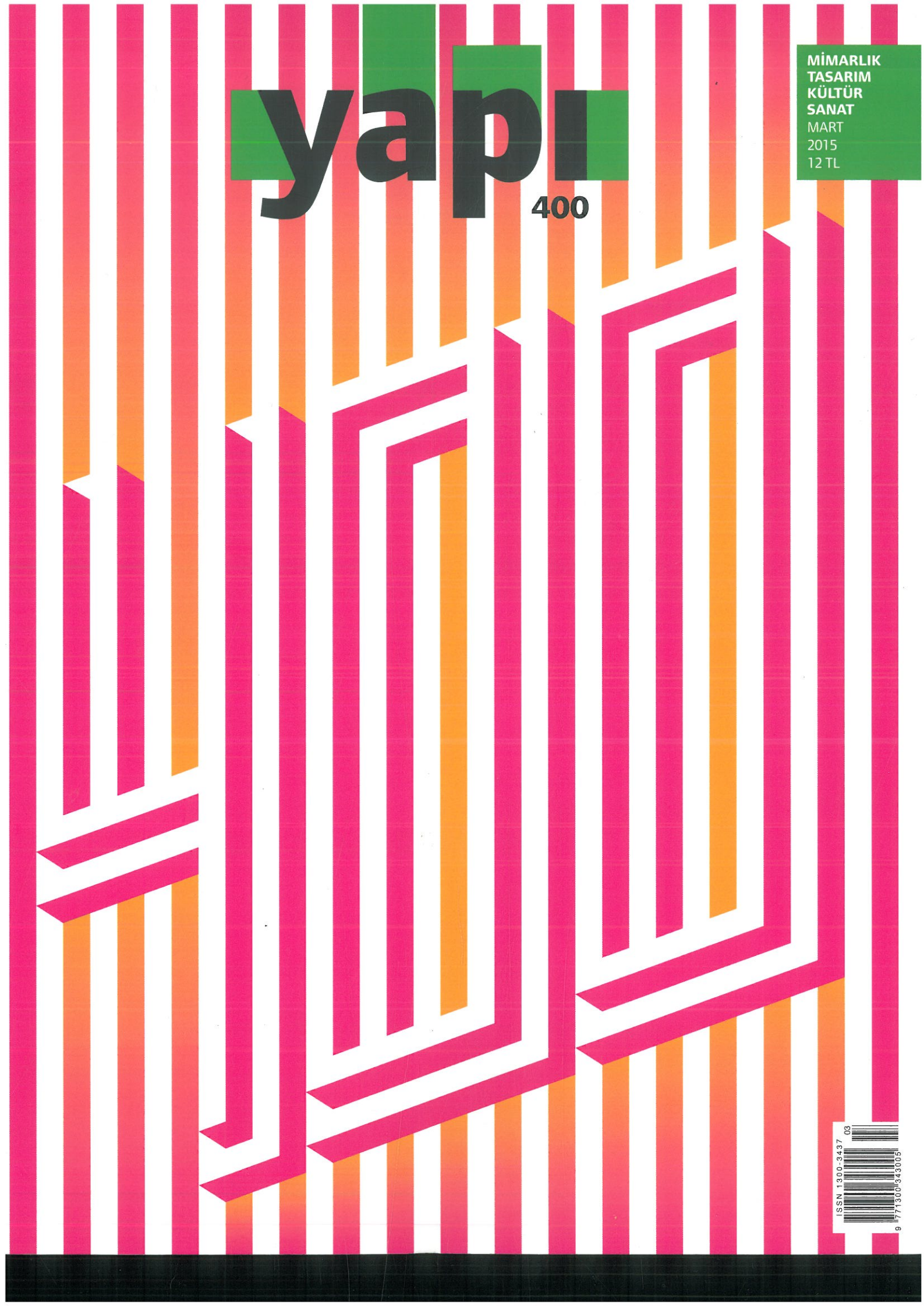
yapı

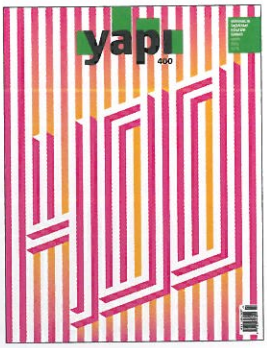
400

MİMARLIK
TASARIM
KÜLTÜR
SANAT

MART
2015
12 TL

ISSN 1300-3437
03
9 771300 343005

İçindekiler

YAPI **400** MART *MARCH* 2015
AYLIK MİMARLIK TASARIM KÜLTÜR SANAT DERGİSİ
MONTHLY ARCHITECTURE DESIGN CULTURE AND ART MAGAZINE

KURULUŞU FOUNDED 1973

Yayımlayan PUBLISHED BY
YAPI-ENDÜSTRİ MERKEZİ A.Ş. BUILDING INFORMATION CENTRE
Fulya Mah. Yeşilçimen Sok. No: 12/430
(Polat Kulesi yanı) 34394 Şişli/İSTANBUL
Tel: (0212) 266 70 70 Faks: (0212) 266 74 66

YAPI-ENDÜSTRİ MERKEZİ A.Ş. ADINA İMTİYAZ SAHİBİ
İ. Murat Kafescioğlu

GENEL YAYIN YÖNETMENİ (SORUMLU MÜDÜR)
EDITOR-IN-CHIEF
Yasemin Keskin Enginöz

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ MANAGING EDITOR
Burçin Yılmaz

GRAFİK TASARIM GRAPHIC DESIGN
Emre Çıkınoğlu, BEK

GRAFİK UYGULAMA REALIZATION
Aslıhan Abay

BASKI SORUMLUSU PRINTING MANAGER
Kemal Kara

REKLAM YÖNETİCİSİ ADVERTISEMENT MANAGER
Derviş Yıldız

REKLAM SATIŞ ADVERTISEMENT
Cihat Er, Bahadır Erkmen, Behram Erkan, Cihan Erzincan, Sema Çekin, Koray Eşmeler, Gülay Kansu, Günay Üngüder, Yalçın Keskin

BASKI VE RENK AYRIMI PRINT AND COLOR SEPARATION
OFSET FİLMCİLİK VE MATBAACILIK SAN. VE TİC. A.Ş.
Şair Sokak No: 4 Kâğıthane 34410 İstanbul
Tel: 0212 295 86 01

BASKI TARİHİ VE YERİ PRINT DATE AND PLACE
21.02.2015, İSTANBUL

DAĞITIM DISTRIBUTION
Doğan Dağıtım

YAYIN TÜRÜ
Yaygın, Süreli

SAYISI SINGLE COPY
12 TL (KDV Dahil)

ABONMAN ANNUAL SUBSCRIPTION RATE
12 sayı: 130 TL (KDV Dahil)
Öğrencilere: 109 TL (KDV Dahil)
Dış Ülkeler (To Abroad): US $ 150.-

POSTA ÇEKİ HESABI POSTAL CHEQUE ACCOUNT
334545

ABONELER VE DAĞITIM SERVİSİ
SUBSCRIPTION AND CIRCULATION SERVICE
(0212) 266 70 70/140

YAZI VE YÖNETİM BÜROSU
EDITORIAL AND ADMINISTRATIVE OFFICE
Fulya Mah. Yeşilçimen Sok. No: 12/430
(Polat Kulesi yanı) 34394 Şişli/İSTANBUL
Tel: (0212) 266 70 70 Faks: (0212) 266 74 66
bilgi@yapidergisi.com www.yapidergisi.com

Yayımlanan yazılardaki düşünceler yazarlarına ait olup YAPI Dergisi'ni bağlamaz. Kaynak gösterilerek yazılardan alıntı yapılabilir. Reklamlar reklam verenin sorumluluğundadır. YAPI Dergisi reklamlarda verilen bilgilerden dolayı sorumlu tutulamaz. Yayımlanan projelerdeki bilgiler künyedeki mimar ve tasarımcıları tarafından bildirilmiş olup, onların sorumluluğundadır.

ISSN 1300-3437

KAPAK COVER
YAPI 400

KAPAK TASARIMI COVER DESIGN
Utku Lomlu

Tarandığı Veritabanı:
Design and Applied Arts Index (DAAI)

Sektörel Yayıncılar Derneği üyesidir.
www.seyad.org

YAPI Dergisi 400. Sayısına Ulaştı! 4
Yasemin Keskin Enginöz

Görüş-Tartışma 28
- Üsküdar Meydanı'na Ne Oluyor?, **Doğan Tekeli**
- "Otoriter ve Rant Odaklı" Kentleşme Politikaları ile Büyük Afetlere Davetiye Çıkarılıyor..., **Eyüp Muhcu**

Haberler 42
- Moda'da Yat Limanı yapılacak
- İstanbul Boğazı'nda yeni imar kararına tepki
- Kartal Belediye Başkanı Öz: "Proje değişti, Hadid'in yalnızca adı kaldı"
- YEM'de Etkinlikler...
- "Batılılaşan İstanbul'un Rum Mimarları" Sergisi Sanal Mimarlık Müzesi'nde açıldı
- "Hansgrohe VIP Forum 2015" gerçekleştirildi
- "Ofisin Geleceği; Geleceğin Ofisi"

Bir Proje 62
- Avrasya Tüneli (İstanbul Tüp Geçit) Projesi, İstanbul, Türkiye, **GMW Mimarlık ve Danışmanlık Ltd. Şti.**

Bir Konu 64
- Şan Tiyatrosu'ndan Gezi Parkına; Bir Kent Ressamı Haydar Özay, **Sanem Soylu**

Büyüteç 66

Muhittin Köroğlu'dan 68

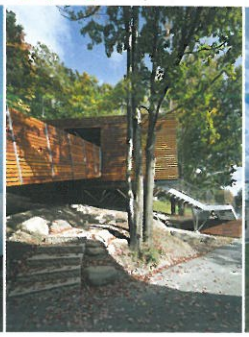
Ürünler/Yenilikler 76

Sanat 84

Yayınlar 88
- İstanbul İçin Öngörüler: taarla
- Büyük Açıklıklı Çelik Yapılar
- Şehircilik

Dosya: YAPI 400 1973'ten Geleceğe 93
- Doğan Hasol ile söyleşi
- YAPI 400-1973'ten Geleceğe Mimarlık
- YAPI 400-1973'ten Geleceğe Yapı Sektörü

144 174 188 198

Stoep Tiyatrosu 144

MİMARİ TASARIM: UNStudio

"Musée des Confluences" 154

MİMARİ TASARIM: COOP HIMMELB(L)AU Wolf D. Prix & Partner ZT GmbH

LA Şarapları Tadım Tesisi ve Mahzeni 164

MİMARİ TASARIM: Aydan Volkan, Selim Cengiç, Evren Yıldırım

Balnea SPA Merkezi 174

MİMARİ TASARIM: Blouin Tardif Architecture-Environnement

Boisé Kütüphanesi 180

MİMARİ TASARIM: Cardinal Hardy/ Labonté Marcil/ Éric Pelletier architectes Konsorsiyumu (Lemay)

TAC-SEV Yeni Kampusu 188

MİMARİ TASARIM:
Erginoğlu& Çalışlar Mimarlık

SEV Amerikan Koleji 198

MİMARİ TASARIM:
Evrenol Architects
Mehpare Evrenol, Alp Evrenol, Erkin Süzer

Müzik Fabrikası 206

MİMARİ TASARIM:
Urban-Think Tank Architects LLC Alfredo Brillembourg ve Hubert Klumpner

Kentsel Dönüşüm Kavramına İstanbul Bağlamında Eleştirel Bir Bakış 218

Ece Ceylan Baba

İstanbul-Lyon-Torino Arası Geçiş/Geçit/Pasaj 222

İnci Olgun, Sinem Özgür

Yarışmaların Mimarlık Eğitiminde Tasarım Stüdyolarına Etkileri 230

Ferhat Hacıalibeyoğlu

Erişilebilir Konut Tasarımı 236

Evren Burak Enginöz

İlaç Üretim Tesisleri 242

Özgür Özkan

"Porte Resmi, Natürmortun Nesnesiyle Yer Değiştirebilir" 246

Zeliha Burtek

BU SAYIDAKİ REKLAMLAR DİZİNİ

- ABS Yapı Elemanları San. ve Tic. Ltd. Şti. 83
- ACO Yapı Malzemeleri San. ve Tic. Ltd. Şti. 65
- AKG Gazbeton İşletmeleri San. ve Tic. A.Ş. 21
- Altınsoy Madencilik ve Tic. A.Ş. 241
- Ares Fuarcılık Ltd. Şti. 217
- Asimetrik Ses, Işık ve Görüntü Sistemleri A.Ş. 20
- Aspen Yapı ve Zemin Sist. San. ve Tic. A.Ş. 16
- Autodesk Yaz. Hizm. Tic. Ltd. Şti. 17
- Aygün Turizm İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. 15
- Başaranlar İnşaat Malz. Tic. ve San. A.Ş. 34
- Batu Mimarlık Müh. Dek. İnş. Taah. San. Tic. Ltd. Şti. 8
- Blachere Illumination Aydınlatma San. ve Tic. A.Ş. 215
- Botech Görüntü Güvenlik Sistemleri San. ve Tic. Ltd. Şti. 22
- BTM Bitümlü Tecrit Maddeleri San. Tic. A.Ş. 69
- Canon Eurasia Görüntüleme ve Ofis Sistemleri A.Ş. Ön Kapak İçi
- Dalsan Alçı San. ve Tic. A.Ş. 87
- Dekomart Dış Ticaret İnşaat Malzemeleri Paz. Ltd. Şti. 38
- DYO Boya Fab. San. ve Tic. A.Ş. 173
- Ece Banyo Gereçleri San. ve Tic. A.Ş. 18
- Eczacıbaşı Yapı Gereçleri San. ve Tic. A.Ş. Arka Kapak-79
- Ejot Tezmak Bağlantı Elemanları Tekn. San. ve Tic. A.Ş. 91
- Elmor Tesisat Malzemesi Tic. A.Ş. 37
- Eryap Plastik San. ve Tic. A.Ş. 123
- Fibrobeton Yapı Elemanları San. İnş. ve Tic. A.Ş. 31
- Finike İnşaat ve Tic. Ltd. Şti. 40
- Geberit Tesisat Sistemleri Tic. Ltd. Şti. 143
- Güven Madencilik İnş. San. Tic. A.Ş. 24
- Hatüpen Plastik Pencere Sistemleri/ Haluk Türe 26
- Heriş Seramik ve Turizm San. A.Ş. 73
- İFO İstanbul Fuar Hizm. San. ve Tic. Ltd. Şti. 235
- İlkay Dış Ticaret Mümessillik ve Organizasyon Ltd. Şti. 36
- İstanbul Sabiha Gökçen Uluslararası Havalimanı Yatırım Yapım ve İşletme A.Ş. 205
- İzfaş İzmir Fuarcılık Hizm. Kült. ve Sanat İşleri Tic. A.Ş. 60
- İzocam Ticaret ve Sanayi A.Ş. 9
- Knauf İnşaat ve Yapı Elemanları San. ve Tic. A.Ş. 5
- Koramic Yapı Kimyasalları San. ve Tic. A.Ş. 61
- Litpa Aydınlatma Malzemeleri Pazarlama San. Tic. Ltd. Şti. 41
- Mapei Yapı Kimyasallari Ltd. Şti. 47, 49, 51
- Mitsubishi Plastics Euro Asia Endüstri Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti. 33
- Nergiz Dekorasyon Tasarım San. ve Tic. A.Ş. 39
- Neta Mimarlik Tasarım ve Danışmanlık Hizmetleri Ltd. Şti. 12
- Nevra İnşaat Yapı Teknolojileri San. ve Tic. Ltd. Şti. 27
- Nurus A.Ş. 139
- Orka Ahşap ve Yapı Ürünleri San. A.Ş. 13
- Pentek Pencere Aksesuar Sanayi Tic. A.Ş. 45
- Remmers Yapı Malzemeleri San. ve Tic. Ltd. Şti. 187
- Rheinzink Gmbh & Co. Kg 7
- Sapa Yapı Sistem Sanayi ve Ticaret A.Ş. 11
- Sayısal Grafik San. ve Tic. Ltd. Şti. Ön Kapak İçi Karşısı
- Schlüter Systems Dış Tic. Ltd. Şti. 6
- Seramiksan Turgutlu Seramik San. ve Tic. A.Ş. 89
- Seranit Granit Seramik Sanayi ve Tic. A.Ş. 113
- Sika Yapı Kimyasalları A.Ş. 59
- Surteco Dekor Ürünleri San. ve Tic. A.Ş. 197
- Tekno Endüstri Yapı Ürün. San. İç ve Dış Tic. Ltd. Şti. Arka Kapak İçi
- Teknopanel Çatı ve Cephe Panelleri Üretim San. ve Tic. A.Ş. 67
- Tirim İnşaat Mim. Taah. San. ve Tic. A.Ş. 23
- Trakya Cam Sanayii A.Ş. 19-25-57
- Trox Turkey Teknik Klima San. ve Tic. Ltd. Şti. 35
- Tureks Turunç Madencilik İç ve Dış Tic. A.Ş. 14
- Türk Henkel Kimyevi Madde Sanayi Ticaret A.Ş. 53-55
- Türk Ytong Sanayi A.Ş. 70-71
- Unigen Yapı Malz. İnş. Taah. San. Tic. Ltd. Şti. 81
- Viega Gmbh + Co.Kg 133
- Viko Elektrik ve Elektronik End. San. ve Tic. A.Ş. 129
- Yapı-Endüstri Merkezi A.Ş. 58, 72, 74, 90, 92, 140, 142, 172, 214, 216
- YEM Fuarcılık A.Ş. Dışa Kulaklı Ön Kapak
- YPU Yapı Proje Uygulama 75
- Yücebaşoğlu İnşaat Gıda Tarım San. Tic. Ltd. Şti. 141

Yarışmaların Mimarlık Eğitiminde Tasarım Stüdyolarına Etkileri

The Effects of the Competitions on Design Studios in Architectural Education

ENGLISH SUMMARY ON PAGE 234

FERHAT HACIALİBEYOĞLU*

» Giriş

Mimarlık eğitiminde tasarım stüdyolarının doğası; iletişim temelli, özgür, eleştirel ve etkileşimli deneyimler üzerinden gelişen yaratıcı süreç ya da süreçler dizisi olarak tarif edilebilir. İletişim ve etkileşime dayalı bu sürecin, öğrenciler ve stüdyo yürütücüleri (akademisyen) olmak üzere iki temel aktörü vardır. Süreç; aralarında iletişim temelli bir bağ oluşan söz konusu iki aktörün, sürekli olarak çeşitli yöntem ve araçlarla kendilerini geliştirmesini, bilgi, görgü ve deneyimlerin ise karşılıklı paylaşılmasını gerektirir. Bu süreç, yaratıcı düşünme pratiğinin tetiklenmesine yönelik deneysel bir diyalog ortamı olarak da ifade edilebilir. Dolayısıyla, değinilen diyalog sürecinde, her iki aktörün düşünce ve üretme alanını destekleyen deneyim ortamlarından ve mimarlıkla doğrudan ya da dolaylı ilişkilere sahip çeşitli mecralardan yararlanılır. Bu noktada yarışmalar; çoğulcu ve özgür doğası ile zihinsel altyapısı, süreçleri ve üretimleri üzerinden mimarlık eğitimini etkileyen bir araç ve deneyim mecrası olarak hem öğrenciler hem de stüdyo yürütücüleri açısından işlevsellik kazanmaktadır. Çalışma; "yarışmalar"ın mimarlık eğitiminin iki temel aktörü olan öğrenciler ve stüdyo yürütücüleri üzerinden mimarlık eğitimine etkilerini önemseyerek; tasarım stüdyoları dışında gelişen, profesyonellerin ve öğrencilerin katılımına açık yarışmaların, tasarım stüdyolarına/mimarlık eğitimine doğrudan ya da dolaylı olarak etkilerini/katkılarını tartışmayı amaçlar.

Resim 1. DEÜ "200 Atölyeler", tasarım ve üretim süreci. Fig. 1. Dokuz Eylül University '200 Workshops', design and production stage.

Mimarlık Eğitimi ve Tasarım Stüdyoları

Bilindiği gibi mimarlık eğitiminde tasarım stüdyoları, karşılıklı ilişkilere ve eleştiriye dayalı, öğrenme-öğretme pratiğini içeren etkileşimli diyalog ortamlarıdır. Bu anlamda tasarım stüdyoları yöntem ve yaklaşım çeşitliliğine açık, iletişime dayalı deneysel üretme alanları olarak ifade edilebilir. Aydınlı ve Kürtüncü (2014), tasarım stüdyolarını mimarlık eğitiminde "Omurga" (1) olarak ifade ederek; stüdyoların tasarım eğitimindeki önceliğine ve öğrenilen bilgilerin uygulandığı ve yorumlandığı bir bütüncül uygulama alanı olduğuna işaret etmektedir. Mimarlık eğitiminde tasarım stüdyolarında gözlenen yaklaşım çeşitliliğini ve stüdyo süreçlerindeki esnek ve farklı denemelerin varlığını, mimarlık eğitiminin doğası ve tasarım olgusunun mimarlık eğitimindeki ağırlığı ile doğrudan ilişkilendirmek olasıdır. Öyle ki tasarım; mimarlık eğitiminin odağında yer alan bir kavram olarak, içe dönük anlamda "zihinsel süreç" ve dışa dönük olarak "temsil" olmak üzere, doğasında yer alan bütünleşik iki bileşenin varlığı ile gerçekleşmektedir. Bu temel iki bileşen, soyuttan gerçekliğe uzanan tasarım sürecinde birbirlerinin tamamlayıcısı olarak iç içe geçmiş bir yapıya sahiptir. Asimov'un (1962) tasarıma ilişkin tanımında ise yatay ve düşey olmak üzere iki boyut ayrımı gözlenmektedir. Bu tanıma göre yatay boyut; bilgi edinme, analiz, sentez, değerlendirme ve bunların arasındaki döngüsellik, düşey boyut ise soyuttan

somuta giden dizgesel yapı olarak belirtilmiştir. Tasarlama sürecinde canlandırma, algılama, yorumlama, dönüştürme, iletme vb. aracılığı ile devreye giren zihinsel süreç ilk olarak çözümleme ve kavrama arayışıdır. İlerleyen süreç ise özellikle yaratıcılık kavramı üzerinden gerçekleşen alternatifler ve olasılıklar üretme dizisi ile farklı yöntem ve araçlarla temsil/dışa aktarma olarak gözlemlenir. Mesleğin uzmanlık alanına ait temel bilgiler, deneyimlerle oluşmuş birikim, sezgisellik ve kişisel tercihler, bu süreci etkileyen önemli bileşenlerdir.

Bu noktada tasarım odaklı olarak mimarlık eğitiminin stüdyolar bağlamında öğrenme-öğretme sürecine bakıldığında; algılama, yorumlama ve ifade etme gibi temel kavramlardan yola çıkarak bütünsel bir okuma yapılabilir. Süreç; öğrenci ve stüdyo yürütücüleri olmak üzere iki aktörün varlığı ile gerçekleşmektedir ve temelde farklı anlama, algılama ve yorumlama olasılıklarına açık bir iletişim modeline dayanmaktadır. Esin'e göre (2003), sosyal iletişim ve karşılıklı etkileşim üzerinden stüdyolardaki tasarlama süreçleri, öğrenci-öğrenci ve öğrenci-stüdyo yürütücüsü arasında karşılıklı yansımalar olarak ifade edilmektedir. Aydınlı ve Kürtüncü (2014) ise öğreten-öğrenen diyaloğunu, empati yüklü bir gerilim ortamında karşıdakini anlamaya ve sürekli olarak taktik geliştirmeye yönelik davranışlar olarak ifade etmektedir. Yürekli ve Yürekli (2004) tasarım stüdyolarını, klasik usta-çırak ilişkisinden çıkılan ve bilinenin aktarıldığı değil, bilinmeyenin birlikte arandığı süreçler olarak ifade ederek, deneyimli ve deneyimsiz iki kişinin ortaklığı ve birlikte öğrenme süreci olarak tarif etmektedir.

Değinilen ifadeler tasarım stüdyolarının doğasına işaret ederken, bir yandan da ideal bir stüdyo sürecinin nasıl olması gerektiğine ilişkin düşünceleri içermektedir. Bu anlamda tasarım stüdyolarında öğrenci ve stüdyo yürütücüsü olarak aktörlerin rolleri, konumları ve özellikleri önem kazanmaktadır. Sürecin aktörler arasındaki bir iletişim biçimi ve diyalog ortamı olarak tanımlandığı hatırlanırsa, söz konusu ilişkideki

Resim 2. DEÜ "200 Atölyeler", sunum ve tartışma süreci.
Fig. 2. Dokuz Eylül University '200 Workshops', presentation and discussion stage.

diyalog ve katkı sürecinin yürütülme yöntemi ile aktörlerin bu süreçteki davranış biçimleri tartışılması gereken bir durumdur. Şentürer (2004), tasarım stüdyolarının ele alınış biçimlerinde farklı yaklaşımların ve eleştirel ortam karakterlerinin varlığına değinerek, "yönlendirmeli" ve "estetik görüş" olarak bu yaklaşımları iki grupta ifade eder. "Yönlendirmeli yaklaşım" yürütücü merkezli otoriter ve dolayısıyla da tek tarafın egemen olduğu bir süreç olarak değerlendirilirken, "estetik görüş yaklaşımı" ise sistematik bir problem çözme etkinliği yerine diyalog-diyalektik üzerinden bir yorumlama eylem alanı olarak ifade edilir.

Şüphesiz değinilen yaklaşımlarda asıl olan diyalog ortamının varlığı, eleştiri odaklı gerçekleşen düşünme/düşündürme, yorumlama ve ifade edebilme durumlarıdır. Bu noktada öğrenci ve yürütücünün sahip olduğu farkındalık ve bilinç düzeyleri, entelektüel ve mesleki bilgi donanımı, mesleki görgü ve elbette ki üretme pratiği bağlamında deneyime dayalı edinilmiş birikimler, stüdyo sürecini doğrudan ya da dolaylı biçimde etkilemektedir. Her iki aktör için de söz konusu özelliklerin kazanımı kuşkusuz, mimarlık gibi sürekli öğrenmenin gerekli olduğu, devinime ve yeniliğe açık bir meslek disiplininde, salt formel-müfredata bağlı eğitim alanının sınırları dahilinde gerçekleşmemektedir. Bu anlamda tasarım stüdyolarında, özellikle eğitim sürecindeki kuramsal alanın sınırları esnetilerek, mesleki pratik alanıyla yakınlaşabilen, daha özgür ve deneyime açık ortamlarda etkin öğrenci vurgusuyla, enformel-müfredat dışı eğitim süreçlerinin deneyimlenmekte olduğu görülmektedir (Resim 1, 2). Ciravoğlu (2003) enformel eğitim süreçlerini/deneyimlerini, formel eğitimin kısıtlayıcılarından arınmış, kısa süreli ve yoğun motivasyon ile düşüncelerin daha bağımsız ifade edilebildiği ortamlar olarak ifade ederek, kişisel inisiyatiflerle katılımın gözlendiği bu ortamların, öğrenenlerin kendi aralarında ve öğrenenlerle öğretenler arasında diyalog oluşturduğunu, ayrıca kişisel ve mesleki özgüven kazandırdığını belirtmektedir. Workshop ya da çalıştay olarak adlandırılan bu ortamların belirgin özellikleri olarak, isteğe bağlı katılımla gerçekleşmesi, düşünceye, üretmeye ve paylaşıma temellenen etkileşim alanları olması sıralanabilir. Belirli bir tema üzerinden gerçekleşen, yürütücüler ve öğrencilerin –bu ortamlarda öğrencilerin yürütücü olabildiği atölyeler de gerçekleşmektedir- katılımına açık bu etkinlikler, bağımsız küçük çalışmalar ya da uluslararası ve ulusal düzeyde serbest katılımlı etkileşim ortamları olarak görülmektedir. Bu anlamda ulusal alanda TMÖB (Türkiye Mimarlık Öğrencileri Buluşması), UMÖB (Ulusal Mimarlık Öğrencileri Buluşması) gibi öğrenci buluşmaları ve uluslararası alanda ise EASA (Eurpean Architecture Student Assembly), UMAR (Union of Mediterranean Architects) gibi organizasyonları başlıca örnekler olarak belirtmek olanaklıdır. Mimarlık ortamının kendi iç etkinlik alanıyla ya da mimarlıkla doğrudan/dolaylı ilişkiler barındıran kültürel, sanatsal ve entelektüel eylem alanlarıyla ilişkilenen

Resim 3. UMÖB 14.5 Gebze, Ulusal Mimarlık Öğrencileri Buluşması, atölye süreci (Fotoğraf, İzel Özçınar). Fig. 3. MUISCARCH 14.5 Gebze, International Architecture Students Congress, workshop (Photograph: İzel Özçınar).

çalışmaların, öğrencilerin daha aktif varlığı ile gerçekleştiği bu deneyim alanlarında; atölye çalışmaları, geziler ve sunumlar yapılarak, farklı eğitim kurumlarından gelen katılımcılar arasında bir paylaşım ve etkileşim ortamları oluşmaktadır. Burada esas olan aktif öğrenci vurgusu ve isteğe bağlı katılımın gözlendiği daha özgür öğrenme platformlarının varlığıdır (Resim 3).

Bu çalışmalardan edinilen deneyimlere ve öğrencilerin bu çalışmalara olan ilgisine bakılarak pasif/edilgen bir öğrenen konumundaki öğrenci kabulünün aksine, aktif bir aktör olarak öğrenci düşüncesi/gerekliliği, tasarım olgusunun doğasıyla ilişkili olarak görünür ve baskın biçimde ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin eğitim süreleri boyunca formel eğitim alanının sınırları dışına çıkarak bireysel ya da grup deneyimleri olarak enformel süreçlerde varlık göstermesinin tasarım stüdyolarını olumlu etkilediği gözlenebilmektedir. Öte yandan kuramsal ve pedagojik anlamda sahip olduğu bilgi birikimini, mesleki pratik ortamında üretme ve dahası uygulama olanakları bularak genişletebilen ve bu şekilde kuramsal ve pratik bilgi ağını bütünleşik olarak kapsayıcı biçimde aktarabilen stüdyo yürütücülerinin, tasarım stüdyolarında varlığının önemi yadsınamaz.

Bütün bu düşünceler doğrultusunda, gerek öğrenci gerekse profesyonel mimarlık yarışmalarının, öğrenciler ve stüdyo yürütücüleri aracılığıyla tasarım stüdyolarını doğrudan ya da dolaylı olarak etkilediği düşünülmektedir. İfade edilen ilişki biçimiyle yarışmalar, çoğulcu ve özgür doğası, süreçleri ve üretimleri üzerinden mimarlık eğitimini etkileyen enformel deneyim mecrası olarak hem öğrenciler hem de stüdyo yürütücüleri açısından işlevsellik kazanmaktadır.

Enformel Deneyim Alanı Olarak Yarışmalar

Türkiye'de geçmişi 1930'lu yıllara dayanan mimarlık yarışmaları, farklı kavranma biçimleri, süreçleri ve sonuçları üzerinden mimarlık ortamında sürekli tartışılan bir eylem alanı olarak görülmektedir. Önemi, özellikleri ve sorunları ile çok yönlü tartışmalara açık bir olgu olarak karşımıza çıkan yarışmalar, çalışma kapsamında tasarım eğitimi ile ilişkileri ve stüdyo süreçlerine etkileri bağlamında ele alınmaktadır. Dolayısıyla yarışmalara ilişkin genel tanımlamalar, eleştiriler ve değerlendirmeler farklı bir tartışma konusudur. Bu nedenle yarışmalar olgusu, daha çok mimari tasarım eğitiminde stüdyo süreçleri ile ilişkilendirilebilecek özellikleri ve etkileri bağlamında tartışılacaktır. Bu anlamda yarışmalar pratiği ve özelliklerine ilişkin tanımlara bakıldığında; Sayar (2004) yarışmaları, özgür/özgün üretim ortamlarında söz söyleme/deney yapma olanakları vurgusuyla, kendini sınama/geliştirme/yenileme zemini olarak ifade eder. Sayar'ın aktarımıyla (2004) Helene Lipstad (2) mimari tasarım yarışmalarını, "karşıt fikirlerin ve uzlaşmaz çözümlerin çarpıştığı savaş alanları, sınırları görünmeyen dev boyutlu tasarım stüdyoları" olarak tanımlar. İlhan (2013) yarışmaların, meslek içi gelişime ve kendini sınayabilmeye/geliştirebilmeye olanak sağlayan özelliklerinin yanısıra, dönem eğilimleri konusunda belge niteliği taşıyan yapısına değinir. Yarışmaları, eleştiri barındıran özgürlükçü ve alternatif üretme alanı olarak, gönüllülük esasına dayanan bağımsız denemeler/deneyimler ortamı olarak da tanımlamak olanaklıdır.

Değinilen kısa tanımlarda gözlenen temel argüman; özgür üretim ortamı, mesleki gelişim alanı ve dahası kişisel inisiyatiflere bağlı bir eğitim alanı vurgusudur. Dolayısıyla, eğitim sürecine ilişkin ifade edilen enformel eylem alanlarında ortaya konulan özelliklerin, yarışmaların doğası ile benzerlik gösterdiği açıkça görülmektedir ve buradan hareketle yarışmalar için bir enformel eğitim alanı tanımlaması yapılmıştır. Bu noktada yarışmalara, öğrenci ve stüdyo yürütücüleri ile ilişkisi/etkileşimi bağlamında, profesyonel ve öğrenci kategorileri üzerinden ayrı ayrı değinilmesi gerekmektedir. Her iki kategoride söz konusu aktörlerin varlık gösterme biçimleri ve süreçlerin tasarım stüdyolarına etkileri çeşitlilik gösterir.

Türkiye'de öğrenci yarışmalarının 1980'li yıllarda açılmaya başlandığı görülür. Bu dönemden başlayarak Mimarlar Odası, çeşitli özel firmalar, üniversiteler, dernekler, vakıflar vb. tarafından öğrenci yarışmalarının gerçekleştirildiği gözlenmekte, birçok yarışmanın da sürekliliğini koruyarak devamlılık gösterdiği görülmektedir. Köknar (2013), öğrenci yarışmalarının bilinçlenme, tanıtma, eğitim ve mimarlığa ilişkin entelektüel alanı genişletme gibi güçleri olan, farklı düşünme biçimleriyle alternatiflerin aranabildiği potansiyel enerji alanları olarak ifade etmektedir. Değinilen tanımlamada "potansiyel enerji alanı" ifadesi oldukça önemlidir. Öğrenci yarışmaları, gerek stüdyo süreçleri ile doğrudan ilişkili gerekse bu süreçlerden tümüyle bağımsız, var olan bir sorunu/durumu ya da belirli bir kavramı salt düşünme pratiği üzerinden tartışmaya olanak sağlayarak mimarlık ortamına katkı koyabilen süreçlerdir. Bu anlamda, alternatif düşünme kanallarını ve deneysel yaklaşımlarla üretme olasılıklarını tetikleyen mekanizmalar olarak da değerlendirilebilir.

Günümüzde Archiprix, MimED, Kent Düşleri, Prosteel, Çuhadaroğlu Alüminyum, S.O.S İstanbul, İzocam ve Knauf devamlılığı olan yarışmalar olarak sıralanabilir. Bu yarışmalardan Archiprix ve MimED, öğrencilerin stüdyo süreçlerinde ürettikleri projeler ile katılabildikleri yarışmalar olarak ötekilerden farklılaşmaktadır. Stüdyo üretimleri ile doğrudan ilişkisi olan bu yarışmaların temel özelliği, hem öğrencilerin hem de eğitim kurumlarının birbirleriyle ilişki kurabildiği ortamı var etmesidir. Bu yarışmalar ödüllendirme ve teşvik mekanizması olmaktan çok, farklı eğitim kurumlarının stüdyo süreçleri ve sonuçları bağlamında değerlendirilebilmesi, kıyaslanabilmesi ve yaklaşım çeşitliliklerinin algılanabilmesi açısından önem kazanmaktadır. Bu şekilde, stüdyo süreçlerinde bağımsız denemeler sonucunda elde edilen yeni ya

da alternatif yaklaşımların görünürlüğü sağlanmakta ve bu yaklaşımlar geleneksel olarak tanımlanabilen modelleri benimsemiş "öteki"ler için örnek olabilmektedir. Ayrıca Türkiye'deki stüdyo süreçlerine üretimler ve yaklaşımlar üzerinden bakarak bütüncül bir okuma yapabilmeyi sağlayan özelliğiyle bu yarışmalar, katılımlar sonucu oluşan birikimleri ile bir dönem kesiti olma özelliğine sahiptir. Öte yandan devamlılığı, saygınlığı, teşvik unsurları ve görünürlük potansiyelleri gözetildiğinde bu yarışmaların, stüdyo süreçlerinin işleyişinde konuların kavranma biçimlerine, fikirlerin ve kavramsal yaklaşımların ifade-aktarılma biçimlerine ve dahası üretilen projelerin sunum formatlarına kadar stüdyo süreçlerini etkileyebildiği görülmektedir (Resim 4, 5).

Kent Düşleri, Prosteel, Çuhadaroğlu Alüminyum, S.O.S İstanbul, İzocam, Knauf gibi devamlılığı olan ve/ya da devamlılığı ol(a)mamış başka birçok öğrenci yarışması ise eğitim sürecinden bağımsız, belirli bir konu ya da kavram üzerine öğrencilerin kendi inisiyatiflerinde gerçekleşebilen söz söyleme, deneyim kazanma ortamları olarak görülmektedir. Burada "bağımsız ortam" ve "bireysel inisiyatif" ifadeleri önemlidir. Eğitim sürecinde kazanılan birikimlerin, bu ortamın koşulları ve sınırları dışında tümüyle isteğe bağlı bir şekilde yarışma pratiği üzerinden deneyimlenmesini, "deneyim odaklı öğrenme" olarak tanımlamak olasıdır. Düşünmeye ve üretmeye bağlı olarak, deneyimler üzerinden birikimlerin inşa edildiği bir meslek alanı için, eğitim sürecinde deneyim alanlarının çoğalması, kuşkusuz bireyin düşünce dünyasını genişleten bir kazanımdır.

Bu anlamda söz konusu öğrenci yarışmalarını, süreçleri ve sonuçları bağlamında ele almak ve stüdyo süreçlerine öğrenciler aracılığıyla etkileri/katkıları değerlendirmek olanaklıdır. Öncelikle süreç olarak ele alındığında yarışmaların öğrenciler için başlıca kazanımları; öğrenciye kendi kendine karar verebilme yetisini kazandırması, grup çalışmalarında birlikte düşünme ve tartışma pratiğini var etmesi, içe dönük eleştiri ve öz değerlendirme durumlarını yaratması, araştırmaya teşvik etmesi, ifade ve temsil yöntemlerini geliştirme arayışını tetiklemesi ve süreyi programlayabilme disiplinini oluşturması olarak sıralanabilir. Sonuçlar üzerinden bakıldığında ise; muhakeme etme, sorgulama ve tartışma kanallarının açılması, yaklaşım çeşitlilikleri gözlemlenerek öz değerlendirme olanağının oluşması, öznel bir süreç sonucunda oluşturulan bir üretimin yarattığı özgüven ve motivasyon gibi unsurlar; ödül almış olmak ya da olmamak diye bir ayrım yapılmaksızın öğrenciler için önemli kazanımlardır.

Değinilen bütün öğrenci yarışması modelleri bütüncül bir kavrama ile değerlendirildiğinde ise öğrencinin özneleştirildiği deneyim ortamları olarak, kazanımları ve eğitim süreçleriyle ilişkileri açısından stüdyo süreçlerini doğrudan ya da dolaylı olarak etkilediği görülmektedir. Bu nedenle öğrenci yarışmaları mimarlık eğitiminin sınırları dışında varlığını sürdüren ve farklı biçimlerde stüdyo süreçlerine etkisi olan bir enformel eğitim ortamıdır.

Stüdyo süreçlerini etkilediği/etkileme potansiyelleri olduğu düşünülen bir başka yarışma türü profesyonellerin katılımına açık mimarlık yarışmalarıdır. Mimarlık ortamında nitelikli proje elde etme yöntemi olarak kabul gören yarışmalar pratiği, her mimarın fikir ve düşünceleriyle katkı koyabildiği, üretmeye dayalı çoğulcu eylem alanlarıdır. Stüdyo yürütücüleri ve öğrenciler olmak üzere her iki aktörün profesyonel mimarlık yarışmaları bağlamında stüdyo süreçleriyle ilişkilenme biçimleri, doğrudan ya da dolaylı olmak üzere farklılıklar göstermektedir. Öyle ki yarışmaların tasarım stüdyolarına etkisi, stüdyo yürütücülerinin bu alanda katılarak ve üreterek varlık göstermesiyle doğrudan ilişkilidir. Dolayısıyla, stüdyo yürütücüleri bu etkileşim sürecinin aktif öznesi konumundadır. Öğrenciler ise bu sürecin daha çok izleyen ve etkilenen konumdaki dolaylı ve edilgen biçimde varlık gösteren özneleridir.

Bilindiği gibi birçok mimarlık okulunda tasarım stüdyolarına eğitim alanı dışından meslek alanındaki nitelikli üretimleri gözetilerek davet edilen mimarlar katkı sağlamaktadır. Bu durum bir anlamda; kurama ve pratiğe dayalı bilgilerin sentezlendiği, bilgi alışverişlerinin sağlandığı bir stüdyo süreci arayışı olarak da tarif edilebilir. Öte yandan bunun tersi durumda, stüdyo yürütücülerinin akademik alanın sınırları dışına çıkabildiği mecraların kısıtlı olduğu bilinmektedir. Bu noktada döner sermaye projeleri, kurum içi yapıların tasarlanması gibi uygulamaya dönük çalışma alanlarının varlığının yanısıra, stüdyo yürütücüleri yarışmalar aracılığıyla da hem kendilerini geliştirme ve sınama fırsatı bulabilmekte, hem de yarışma sonuçlarına bağlı olarak, uygulamaya kadar giden süreçte edinilen pratiğe dayalı bilgilerle kuramsal bilgi alanını destekleyebilmektedir. Dolayısıyla stüdyo yürütücüleri için yarışmalar, mimarlık eğitiminde kuramsal alanın dışına

Resim 4. Archiprix-TR 2014 Proje Sergisi (Fotoğraf: YEM arşivi).
Fig. 4. Archiprix-TR 2014 Project Exhibition (Photograph: YEM Archive).

Resim 5. Archiprix-TR 2014 Mimarlık Forumu ve Kolokyum (Fotoğraf: YEM arşivi).
Fig. 5. Archiprix-TR 2014 Architecture Forum and Colloquium (Photograph: YEM Archive).

çıkabilme olanağına sahip, pratik üretme ortamı ile ilişki kurulabilecek alternatif deneyim alanları olarak tanımlanabilir. Ayrıca; yarışma süreci, var olan mimarlık pratiğinden farklılaşan çoğulcu ve özgür üretme ortamı olarak, stüdyo ortamlarında gerçekleşen tasarlama süreciyle benzer özelliklere sahiptir. Bu özellikleri ile stüdyo yürütücüsü tarafından deneyimlenen yarışmalar, stüdyo yürütücüsü-öğrenci iletişiminde empati kurmayı sağlayan olumlu etkileşimleri var etmektedir. Öte yandan hem kurama hem de pratiğe dayanan bilgilerin stüdyo yürütücülerince bütünleşik olarak yorumlanabilmesi ve her iki alana ait bu bilgilerin dengeli biçimde sentezlenerek aktarılması, stüdyo süreçlerine katkı sağlayan önemli bir ölçüt olarak değerlendirilebilir.

Yarışmalara katılan stüdyo yürütücülerinin bu alandaki etkinliklerine ve başarılarına bağlı olarak öğrenciler üzerinde teşvik edici, güven inşa eden ve motivasyon sağlayan olumlu etkilerinin olduğunu da belirtmek gerekir. Bu durum öğrenciler için dolaylı bir etkileşim biçimi olarak ifade edilebilir. Ayrıca profesyonel mimarlık yarışmalarına katılan ekiplerin yapısına bakıldığında, genellikle öğrencilerin yardımcı olarak sürece katkı sağladıkları ve bu anlamda eğitim sınırları dışında bilgi, beceri ve deneyim kazandıkları gözlenmektedir. Kuşkusuz, öğrenciler bu süreçlerin parçası olarak elde ettikleri deneyimleri stüdyo süreçlerine yansıtmakta ve bu durum stüdyo süreçlerini olumlu anlamda etkilemektedir.

Son Söz

Eğitim modellerinin tartışıldığı ve alternatif öğrenme ortamlarının varlığıyla eğitim alanı sınırlarının muğlaklaştığı günümüzde, deneyim odaklı öğrenme mecrası olan öğrenci yarışmalarının nitelik-nicelik olarak artması ve öğrencilerin bu alanlara yönlendirilerek teşvik edilmesi bir gereklilik olarak gözlenmektedir. Bugün yarışmalar tasarım stüdyolarının iki ana öznesi olan stüdyo yürütücüleri ve öğrenciler üzerinden eğitim alanı ile güçlü bağlar kurarak iletişim kanalları oluşturmakta ve eğitimin temel ilişki sistemindeki özneler arası bağı etkileyebilmektedir. Hem öğrenciler hem de stüdyo yürütücüleri anlamında yarışmalara olan ilginin/katılımın artması ve daha çok üreterek-deneyimleyerek öğrenme süreci algısının yaygınlaşması gerekmektedir.

Yarışmaların görünür ya da örtük biçimde stüdyo süreçleriyle ilişkisinin ve olumlu katkılarının varlığı gözetildiğinde, eğitim sürecini dışarıdan destekleyen aktörlerin konumları ve rolleri de önem kazanmaktadır. Bu anlamda gündemi, yapılı çevreyi ve mimarlık kültürünü gözeterek, sorgulama, eleştirel bakış ve alternatif düşünme alanlarını var eden öğrenci yarışmalarının mimarlık ortamına kazandırılması konusu, Mimarlar Odası başta olmak üzere üniversiteler, dernekler, vakıflar gibi birçok kurumun sorumluluğundadır. Mevcut durumda sözü edilen kurum ya da kuruluşların bu alanda etkinlik gösterdiği kabul edilmekle birlikte, bu konuda daha aktif ve etkin bir tavır sergilenmesi beklenmektedir. Ayrıca öğrenci yarışmalarının bir kontrol mekanizmasıyla etkin biçimde denetlenebilmesi gerekir. Bu şekilde yarışma kültürü düşüncelerinden uzaklaşan ve farklı kaygılarla ortama katılan girişimlerin önüne geçmek mümkün olabilir.

Notlar

1.Omurga tanımı yazarların gerçekleştirdiği "Paralaks Oda" adlı bir stüdyo deneyimi özelinde ifade edilmiş olsa da tasarım stüdyoları için genellenebilecek bir tanım olduğunu düşünüyorum. Daha ayrıntılı okuma için "Paralaks Oda" kitabına bakılabilir.

2.Tanım, yazarın "Experimental Tradition: Essays on Competition in Architecture" adlı kitabından alınmıştır.

*Kaynak gösterilmeyen görseller yazara aittir.

Kaynaklar

- Asimow, M.; "Introduction to Design", USA: Englewood Cliffs, Prentice Hall, 1962.
- Aydınlı, S.; Kürtüncü, B.; "Paralaks Oda", İstanbul: Cenkler Matbacılık, 2014.
- Ciravoğlu, A.; "SEN'in Ardından..", Mimarlık (310), s.29-30, 2003.
- Esin, N.; "Yaşama Egemen Kavramlar ve Tasarlama Eğitiminin Yeniden Sorgulanması Üzerine", Mimarlık Eğitiminde Tasarım Stüdyolarına Farklı Yaklaşımlar, s.1-7, İstanbul: Mimarlar Odası İzmir Şubesi Yayınları, 2003.
- Hacıalibeyoğlu, F.; Dokgöz, D.; Ersan, O.; "Yarışma Hikayeleri: Denemeler, Deneyimler", Yarışmalar ve Mimarlık Sempozyumu Kitabı, s.68-77, İstanbul: Scala Matbaa/Arkitera Mimarlık Merkezi, 2013.
- İlhan, C.; "Yarışma Sonrası Süreç; Güncel Uygulamalar Üzerinden Bir Değerlendirme", Yarışmalar ve Mimarlık Sempozyumu Bildiriler Kitabı, s.78-85, İstanbul: Scala Matbaa/Arkitera Mimarlık Merkezi, 2013.
- Köknar, S. A.; "Türkiye'de Öğrenci Yarışmaları", Yarışmalar ve Mimarlık Sempozyumu Bildiriler Kitabı, s.116-122, İstanbul: Scala Matbaa/Arkitera Mimarlık Merkezi, 2013.
- Sayar, Y.; "Türkiye'de Mimari Proje Yarışmaları 1930-2000: Bir Değerlendirme" Mimarlık (320), s.29-45, 2005.
- Şentürer, A.; "Estetikte, Tasarımda, Eğitimde, Mimarlıkta Eleştirel Yaklaşım", İstanbul: Yapı Yayın, 2004.
- Yürekli, F.; Yürekli, H.; "Mimarlık: Bir Entelektüel Enerji Alanı". İstanbul: Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, 2004.

***Ferhat Hacıalibeyoğlu, Yrd. Doç. Dr.**
Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Bölümü

The Effects of the Competitions on Design Studios in Architectural Education

FERHAT HACIALİBEYOĞLU

» The nature of design studios in architectural education could be defined as a creative course or a series of courses that derive from communicative, liberal, critical and interactive experiences. That process which is based on communication and interaction has two main actors which are students and studio coordinators (academician). This process which we can define as an experimental dialogue space that triggers the practice of creative thinking / making think requires these two mentioned actors bonded through communication to improve themselves constantly by diverse methods and means; and the information, manners and the experiences to be shared mutually. Consequently; the awareness and the conscious levels of the student and the coordinator, intellectual and vocational knowledge, vocational manners and of course the experience based accumulation in means of production practice all affect the studio process directly or indirectly.

For both of the actors, gaining the mentioned features in a profession discipline like architecture which constantly requires learning and is open for motion and renewal, without a doubt, does not happen inside an education space based on merely formal-syllabus. In this sense, it is observed that in design studios, especially by stretching the boundaries of the theoretical space of the educational process, with the emphasis of active students in more liberal and experimental spaces, informal – off syllabus education processes are experienced.

At this point, competitions gain functionality for both the students and the coordinators as a tool that affects the architecture education by means of its mental basis with the pluralist and liberal nature, courses and productions and as an informal experience channel. This study aims at discussing the direct or indirect effects / contributions on the design studios / architectural education of the competitions which take place out of the design studios and are open for attendance of professionals and students, regarding the effects on the architecture education on the basis of design studios by the two main actors of the architectural education of 'competitions', students and studio coordinators.